

Tilusrakenteen taloudelliset vaikutukset

Sami Myyrä

MTT / Taloustutkimus, PL 3, 00411 Helsinki, sami.myyra@mtt.fi

Tilakoko on kasvanut viime vuosina nopeasti. Käynnissä olevan rakennekehityksen on kuitenkin havaittu pirstaloivan tilusrakennetta: tuotantoon jatkavat tilat saavat tuotannostaan luopuvilta tiloilta käyttöönsä tilusrakenneominaisuuksiltaan aikaisempaa huonompia lohkoja. Tuotannosta luopuvien tilojen pellot eivät myöskään ole siirtyneet naapurien käyttöön, vaan kaupankäynnin ja vuokrauksen seurauksena maankäyttö saattaa olla hyvinkin hajanaista ja ristikkäistä.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineistoina ovat MTT/Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpilotila-aineisto ja MMM:n peltolohkokisteri. Esiselvityksen tuloksena saatiin kannattavuuskirjanpilotilojen tilusrakennetiedot, jotka yhdistetään tässä tutkimuksessa kannattavuuskirjanpilotila-aineistoon.

Tässä tutkimuksessa käytettävillä menetelmillä pyritään selvittämään, millainen vaikutus tilusrakenteella on maatilojen taloudelliseen tulokseen. Analyysi ei rajoitu ainoastaan maatioilta havaittavan toiminnan tutkimiseen, vaan siinä on huomioon otettu myös ne tekijät, jotka ovat ohjanneet tai rajoittaneet tuotannon nykyiselle tasolle. Menetelmällisesti keskeisin ongelma on se, että estimoitaessa maatiloiden voittofunktiot tuotantosuunnittain saatujen voittofunktioiden parametriesiintymät eivät ole harhattomia, sillä tuotantosuunnan valinta on tehty tilalla ”itsevalintana”. Koska tilusrakenteen epäillään vaikuttavan tuotantosuunnan valintaan, aiheutuu tilusrakenteesta taloudellisia seuraamuksia jo ennen suoria vaikutuksia, joita on selvitetty esimerkiksi työnormeihin perustuvilla menetelmillä. Itsevalintaongelma otetaan tässä tutkimuksessa huomioon käyttämällä Heckmanin (1979) kehittämää kaksivaiheista tutkimusotetta. Ensimmäisessä vaiheessa mallinnetaan tilusrakenteen vaikutus pellonkäyttöstrategian valintaan probit-mallilla ja toisessa vaiheessa hyödynnetään tätä tietoa voittofunktion estimoinnissa.

Pienestä lohkokokoosta aiheutuu taloudellisesti merkittävää haittaa

Tulosten perusteella peruslohkojen talouskeskusetäisyys, lohkokoko ja tilakoko vaikuttivat tuotantosuunnan valintaan, tosin tilakoon ja lohkojen keskietäisyyden vaikutukset olivat erittäin pieniä.

Estimoiduissa voittofunktioissa tilakokoa ja lohkokokoa kuvaavat muuttujat saivat tilastollisesti merkitseviä parametriesiintymäarvoja. Ennako-odotuksista huolimatta peruslohkojen talouskeskusetäisyys ei osoittautunut maatiloiden taloudelliseen tulokseen vaikuttavaksi tekijäksi. Simuloimalla selvitettiin peltolohkojen kriittiseksi kooksi 3,3 ha/lohko. Tätä pienemmistä lohkoista aiheutuu taloudellisesti merkittävää haittaa. Tarkasteltaessa tilusrakenneominaisuuksien varjohintoja todettiin, että tilakoon kasvu suurentaa epäedullisesta tilusrakenteesta aiheutuvaa haittaa. Tilakoon kasvun todettiin myös nostavan kriittistä lohkokokoa, josta vielä aiheutuu taloudellista haittaa.

Tulokset osoittavat, että suomalaiset tilat kärsivät pienestä peruslohkojen koosta, ja että lohkokoon suurentamisesta on taloudellista hyötyä. Kappalelukumääräisesti $\frac{3}{4}$ Suomen pelloista on niin pieniä, että niiden koko aiheuttaa viljanviljelyssä taloudellista haittaa. Näiden lohkojen osuus pinta-alasta on noin $\frac{1}{3}$.

Suomen maataloudessa on käynnissä nopea rakennekehitys. Tilakoko kasvaa, mutta tilusrakenne ei parane. Kyseinen kehitys suurentaa tilusrakenteesta jo nyt havaittavissa olevaa haittaa ja lisää tilusjärjestelytoimenpiteiden kysyntää.